Ч. 256. Середа 14 (27) падолиста 1901. Рік XI.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій години по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 12.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 в ц. к. Старостствах на провінциї:

на цілий рік К.	4·80
на пів року „	2·40
на чверть року „	1·20
місячно . . „	—·40

Поодиноке число 2 с.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік К.	10·80
на пів року „	5·40
на чверть року „	2·70
місячно . . „	—·90

Поодиноке число 6 с.

Вісти політичні.

(До ситуациї. — З ради державної. — Пруські варварства.)

Оногдашна конференция провідників клюбів була, як показує ся, безуспішна і ситуация по ній остала така сама, як була перед нею. Німці сказали, що тепер не можна зачинати переговорів з Чехами тому, бо попри нарадах над буджетом не стає на се часу, а Чехи відповіли, що они ніякої обструкциї не роблять, але що-до свого поведеня мусять лишити собі вільну руку. Як усунути наглячі внесеня, котрі доси весь час повній палаті забирають, на те конференция не знайшла ради. Словінці заявили вправді, що они готові відступити від трактованя в повній палаті їх внесеня на заложенє словіньского университету, коли то внесенє буде прямо передане шкільній комісиї, а в слід за тим, на запитанє президента Феттера заявив, з застереженєм згоди руского клюбу, посол Романчук подібну готовість що-до свого внесеня о рускім університеті, але здає ся, що німецкі посли на те не пристануть, хотя і др. Кербер і Феттер будуть за тим заходити ся, бо Німці хотять особливо справу словіньского університету від разу порішити неґативно. — Отже на тепер представляє ся ситуация в той спосіб: До латиньского Різдва може скінчить ся нарада над буджетом в комісиї, котра буде радити чотири рази на тиждень по 8 годин; прочі два дні в тиждни (понеділок і пятниця) лишають ся на наради повної палати, котра однакож ледве чи зможе що більше полагодити, як наглячі внесеня і буджетову провізорию. Десь зараз по Новім році, без огляду на рускі свята Різдвяні, збере ся повна палата для полагодженя буджету, і полагодить єго до кінця січня. То стане ся в найлучшім случаю. Правдоподобнійше однак, що буджетова комісия не скінчить своїх нарад над буджетом до Різдва а повна палата до кінця січня, але та справа потягне ся до половини або й до кінця лютого. А при тім все ще можна припускати, що зайде який случай, котрий і ту гіршу можливість ще попсує. Коли-ж відтак, по скоршім чи пізнійшім ухваленю буджету, наступлять переговори межи Німцями і Чехами, то після того, як тепер справа стоїть, нема вигляду, щоби ті переговори скінчили ся успішно.

Вчерашне засїданє палата послів тревало до пізної ночи. Предметом нарад була дальша дискусия над наглим внесенєм в справі французских монахів. По замкненю дискусиї слідував цілий ряд фактичних спростовань, серед котрих приходило до дуже бурливих суперечок. Найзамітнійше було спростованє молодоческого посла Голяньского, котрий відповідав Німцеви Айзенкольбови на єго похвальну бесіду в честь пруской держави. Посол Голяньский підніс зьвірскій засуд пруского суду на польских родичів у Вжесни і на польску шкільну молодіж в Гнізні. То вільнодумне пруске правительство — говорив пос. Голяньский — завело для польских дітай науку релиґії в німецкім язици, а що ті діти не уміли добре по німецки, побито їх в школї. Плач битих дітий дістав ся аж на улицю і матери їх боронили ся против того. Ті бідні матери позамикано і позасуджувано на 2½ року вязниці. І отсе єсть німецка культура. Коли не іде инакше і не можна инакше ґерманізувати, то замикає ся матери, а діти видає ся на голодову смерть. Такі погані поступки пруских властий, яких годі найти і серед найдикших людий, доказують що слова дра Айзенкольба о прускій свободі не годять ся з правдою. — Слідуюче засїданє відбуде ся в пятницю.

Засуди пруских судів, про котрі посол Голяньский згадав в палаті послів, викликали, як легко зрозуміти, величезне обуренє серед цілої польскої суспільности. Посипали ся з усіх сторін поклики, аби спішити на поміч видаленим прускими шкільними властями учениками і засудженими родичами дітий у Вжесни. Між иншими оповістив Сенкевич відозву до земляків, взиваючу до збираня складок на діти, котрих матери позасуджувано. І датки посипали ся щедро, бо до трех днів зібрано кільканайцять тисяч корон.

Новинки.

Львів дня 26-го падолиста 1901.

— **Іменованя і перенесеня.** Міністерство торговлї іменувало контрольорами офіциялів почтових: Людвика Галечка і Кароля Вонша у Льво-

1)

Дещо про тютюн і куренє.

(Культурно-історична розвідка з увзглядненєм гіґієни.)

Написав К. Вербин.

Нема другої ростини, котра би так глибоко сягала в культурне житє народів, і в розмірно короткім часї відограла так велику ролю, як тютюн. Ростина ся, як звістно, прийшла до нас з Америки, отже істория єї не старша, як чотириста літ, а мимо того она розійшла ся по всім сьвіті, і нині майже нема народу, котрий би не знав і не уживав тютюну. Тютюн курить нині так само біла, як і чорна та жовта раса; єго курять так само християни, як і магометани та ісповідники всіляких поганьских вір, курять так само найвисше цивілізовані народи, як і найбільші дикуни, приміром Кафри та Ескімоси. Тютюн надає нині не лиш товариский тон і характеристику відносинам і становищу поодиноких людий, і так ніби виказує ріжницю між ними, але і рівночасно ніби всіх рівнає, бо доставляє всім однаково доступного уживку а заразом і на всіх накладає тягар податковий, котрий всї однаково спокійно і терпеливо двигають, бо беруть єго добровільно на себе.

Тютюн має нині велике значінє в рільнім господарстві, бо єго управа в многих краях, от хоч би в нашім, єсть важним і досить добрим жерелом доходу. Фабрики тютюну до куреня, циґар і папіросів та табаки, дають заробок многим тисячам робітників і соткам урядників та надзирателів. Ще більше значінє має торговля тютюном, котра, як мало котрий продукт, обнимає весь сьвіт. Для приміру возьмім хоч би лиш наших селян: у них минає ся певно далеко більше тютюну як цукру. Дикі народи на цукор і каву не ласі, але на тютюн і горівку дають ся зловити. Тютюн має однаково приступ до пишних палат, як і до найбіднійших хат; він служить за уживок як найвисшим достойникам і найбільшим богачам, так і найпослїднїйшим обідранцям на улиці. Нині курять вже не лиш старші особи, але навіть і діти. Як же се стало ся, що тютюн набрав так великого значіня в цілім сьвіті? Відповідь на то може нам дати найлїпше істория тютюну і звичаю куреня та нюханя табаки. Навіть отсї послїдні слова дають нам зараз дуже характеристичну часть поясненя повисшого питаня: нема ніякої другої ростини крім тютюну, котра би служила до заспокоюваня двох приладів змислових чоловіка, смаку і нюху; хто не хоче мати смаку тютюну в роті, може набивати ніс табакою. Так служить тютюн двом панам, а ті оба причиняють ся до ширеня єго по всім сьвіті.

Першу звістку про тютюн подав був іспаньский чернець Роман Папе, котрий в 1496 році писав до якогось Петра Мартира, що дикуни на острові Сан Доміньо мають звичай звивати листє сеї ростини, брати єго в рот, запалювати, і так робити „тобакко", значить ся „дим", щоби в той спосіб відганяти від лиця комахи, звані москітами, котрих укушенє робить великий біль. Від сего слова „тобакко" пішла й назва тютюну, уживана майже у всіх народів европейских. Наше слово „тютюн" єсть турецкого походженя, і вказувало би на то, що звичай куреня тютюну у нас пішов від Турків. Здає ся однакож, що се слово, хоч і турецкого походженя, має в собі все-таки славяньский первісток, і бодай чи не єсть лиш на турецкий лад перекрученим полудново-славяньским словом: „духан", від котрого пішла також і мадярска назва: „dohany". Первістна індіяньска назва задержалась у нас лиш в слові: „табака".

В часах відкритя Америки курили Індияни тютюн не лиш на т. зв. західно-індийских островах, але також і в Мехіку та на північнім і всхіднім побережу полудневої Америки. До того уживали они красно вирізуваних з дерева люльок, а до тютюну домішували також всілякого пахучого зїля та живиці в тім переконаню, що то помагає на здоровлє. На західнім побережу полудневої Америки люди ще тютюну не знали і аж від Іспанців научили ся єго курити. В Перу научили ся люди курити тютюн аж під конець вісімнайцятого століття, а тепер вже курять так пристрастно, що звичай куреня став ся для них другою натурою. Там курять і старі і діти, і мужчини і женщини, і здорові і недужі, а не курять хиба лиш тогди, коли сплять або або коли їдять. Давні Перуанці були того переконаня, що навіть і боги курять: они вірили в то, що хмари то лиш дим з тютюну, а спадаючі зьвізди, то тлїючі ще недокурки, які боги скидають з неба.

ві, Володислава Стрільбицкого в Кракові, Франца Фечку в Перемишли для Кракова і Вільгельма Ґавацкого у Львові для Бучача. — П. Намістник переніс комісарів повітових: Петра Пшибильского з Кольбушови до Березова, Йосифа Днїстряньского з Березова до Тернополя, Мечислава Калиневича з Мостиск до Кольбушови, Тад. Созаньского з Дрогобича до Яворова, Володисл. Якимича з Коросна до Сокаля, гр. Володисл. Стадницкого з Кракова до Санока, Йосифа Рібенбавера з Стар. Самбора до Мостиск; — Концепістів Намістництва: Ілярия Гошовского з Жидачева до Залїщик, др. Юр. Кешковского з Сянока до Кракова, Володисл. Менсовича з Кракова до Мисленичь. — і практикантів концептових: дра Зигмунта Красуцкого зі Снятина до Турки, Йосифа Шабенбека-Сроковского зі Львова до Снятина, Станісл. Товарницкого зі Львова до Дрогобича, дра Альфреда Висоцкого зі Львова до Нов. Санча, Ант. Агопсовича зі Львова до Коломиї, Волод. Білобжеского зі Львова до Старого Самбора. Людв. Куриловича зі Львова до Рогатина, Витовта Островского зі Львова до Станіслявова і Станїсл. Стояловского зі Львова до Жидачева.

— Аґента еміґрацийного, якогось Кароля Щербовского, котрий був насамперед теольоґом, відтак ходив на фільософію а наконець перейшов на видїл правничий, арештувала полїция в Кракові, відчас коли він переводив еміґрантів з новоторгского повіта за границю. Арештованого відставлено разом з двома спільниками до арешту слїдчого при окружнім суді в Н. Санчи.

— Віче господарске в Станїславчику устроєне товариством „Сільский Господар" в Олеську відбуло ся дня 19 с. м. Зібрало ся около двіста людий мужчин і жінок, а також 8 сьвященників і місцеві учителї. Докладнїйше справоздане із сего віча подамо в слїдуючім числї.

— Крадіж. Зі Скалата пишуть. Дня 23 с. м. о год. $3^1/_2$ досьвіта добули ся злодії до склепу п. Евг Кордасевича вилупавши мур під вікном Забрали з каси 20 злр. готівки, яку лишив там помічник Заячківский, розбили бюрко і забрали два золоті перстенї вартости 80 зр., а по дорозї забрали кільканайцять фляшок конияку і горівки, кілька фунтів чоколяди, мило, ковбасу і кілька булок. Загальна шкода около 140 злр. Подібні крадежи в Скалатї лучають ся чим раз частїйше, а доси годї попасти на слїд злодіїв.

— З Бучацкого Дня 16. с. м. отворено складницю почтову в Переволоці, повіта бучацкого. На адресах до Переволоки належить як до тепер класти: „п. почта Бучач".

— Ще про крадіж в банку Йонаша. Вчера відбула ся у Львові в карнім суді перед судиями присяжними розправа против Феликса Долубовского, котрий прозвав ся був Будкевичем, і его матери Марії о крадіж в банку Йонаша, з котрого підкопавшись з цивниці забрав був 79.566 корон. При розправі показало ся, що Долубовский єсть знаним в Росії великим злодієм, котрий допускав ся всїляких крадежий в Москві, Петербурзї, Варшаві, Кельцях і многих иниих містах. Власти російскі арештували були Долубовского і веліли его відставити з Варшави до Москви. В дорозї туди він утїк а дістawшись опісля до Петербурга купив там собі пашпорт від одного із своїх знакомих на імя Будкевича і виїхав до Галичини. Тут его матір удавала его тету а прокуратория обжаловувала ей о спілку в крадежи. По переведеній розправі засудив суд Долубовского на шість лїт тяжкої вязниці а матір увільнив від вини.

— Намірене скритоубийство. Двайцятьвісїмлїтна Павлина Новицка, зістаючи в однім з тутешних домів розпусти, познакомила ся перед чотирома роками з Едвардом Варцалем, челядником шевским, мешкаючим разом з своєю матїрю Франціпшкою і 14-лїтним братом Яковом в дом: при ул. Смерековій ч. 6. Знакомість їх в короткім часї перемінила ся в горячу любов, так, що Новицка улягаючи впевненям Варцаля, що з нею оженить ся і просьбам его матери, покинула „своє зване" і перенесла ся під стріху залюбленого. Однакож і зі спільного гнїздочка мусїла часто Новицка вилїтати, переносячи ся до давнїйшого — після єї думки — милїйшого „прибіжища", звідки на просьби матери Варцаля вертала знову, понеже той з розпуки „бив головою об стїну і не міг без неї жити", хотяй перед тим із заздрости поробив своїй любці богато синців на тїлї. Мимо того всего навязав Варцаль в послїднім часї любовні зносини з иншою дївчиною також „легкого житя" Анною Голубець, а від того часу палиця ще частїйше опиняла ся на плечах Новицкої, хотяй Варцаль по тих „незвичайних" обявах чувства впевнював єї, що „она завсїгди одинока для него на сьвітї". Новицка однакож не довіряла вже Варцалеви, а коли той в суботу вечером вийшов з дому, пішла з ним разом, підозріваючи, що Варцаль іде до єї суперниці По дорозї успокоїв єї Варцаль, кажучи, що іде лиш „за орудкою", почім она вернула домів Довідавши ся однакож пізнїйше, що „невірний" таки пішов до Анни Голубець, постановила пімстити ся. І коли Варцаль вернувши над раном до дому, положив ся спати, она виславши молодшого брата по горівку, вхопила за сокиру і вістрем вдарила невірного по голові. На вид крови опамятала ся і не переконавши ся навіть, чи удар був смертельний, зголосила ся сама на полїциї і признала ся до вини, заявляючи, що до злочину спонукала єї невіра любовника, котрий знущав ся над нею немилосердно і вихісновував. Прийшовша на місце злочину комісия, знайшла Варцаля лежачого в постели з обвязаною головою, зовсїм притомного. Відвезено его до шпиталя, звідки однакож удало ся ему втечи. Полїция знову удала ся до его помешканя. Знайдено его в постели усьміхненого, курячого папіроса, під опікою другої „нареченої" Анни Голубець. Новицку відставлено вже до слїдчого арешту гуг. карного суду. Стан здоровля Варцаля — як ся в послїдній хвили довідуємо — погіршив ся так значно, що відвезено его до шпиталя.

— Обманьства при продажи меблїв. Задля застою у всїх галузях торговлї властителї менших складів меблїв у Львові уживають всяких способів, аби продавати свої спорохнїлі товари. Они випаймають кватири, меблюють їх та оголошують в дневниках, що там а там можна дешево набути меблї з причини виїзду властителя. Легкодушні дають спіймати ся на сю штуку і купують старі меблї за дорогі гроші та ще думають, що зробили „інтерес".

— Помер о. Антін Сабат, парох в Залучи над Черемошом, дня 25. с. м. в 89-ім році житя, а 66-ім сьвященьства.

— Церковні напіви і мелодиї церковні які через довгі лїта збирав і уложив п. Ігнатий Полотнюк в гарну цїлість, друкують ся тепер в Перемишли в друкарни Джулиньского. Доси вже виготовлено 5 аркушів, а буде ще около 15 арк. Здавало ся, що цїла робота буде на жовтень с. р. готова, але показали ся трудности, через котрі мусїв друк протягнути ся. За те робота прекрасна,

---

Та й в більшій части нинїшної Бразилії, курили Індияни тютюн вже давно перед тим, заким заїхали туди Европейцї. Коли в 1555 французка виправа під проводом мальтаньского лицаря Вільґаньон (Villegagnon) приїхала в ті сторони, де нинї місто Ріо Жанейро, застала там Індиянів, що курили циґара так грубі і довгі як сьвічки. В Бразилії курять люди ще й нинї майже в такий самий спосіб, як курили люди тогди, коли там перший раз заїхали Европейцї: завивають листє з тютюну в тоненьку шумилину із шульків кукурудзи і так роблять з них дуже грубі і довгі циґара. То звичайні циґара Індиянів і муринів. Такі циґара як наші, звані „чисті циґара" (Cigarros puros) там велика рідкість а люльки в полудневій Америці таки майже зовсїм не знають; курить з неї хиба якийсь кольоніст, що приїхав з Европи.

В північній Америці був звичай куреня тютюну за часів Колюмба знаний майже всїм Індиянам. Коли Понс Леон (Ponce Leon) в 1512 р. відкрив Фльоріду, застав там Індиянів, що курили тютюн з люльок; тютюн називав ся у них „уцавок". Француский официр Жак Кортіє (Cortier), що в 1535 р. заїхав був аж до Канади, застав був звичай куреня тютюну у всїх племен індийских, з котрими зійшов ся: Альонкіни, Гурони, Ірокези, курили тютюн з люльок; але з тих часів нема ще нїякої звістки про т. зв. „люльку мира" або „калюмет", про котру перший раз згадує в 1645 р. Монмані (Montmagny), тодїшний ґубернатор Канади.

Для історії куреня тютюну єсть важне то, що Індияни уважали куренє за щось сьвятого і пожиточного для здоровля. Се мабуть піддало Европейцям гадку, що тютюн єсть ростиною лїкарскою і за таку єї опісля через довгий час уважано, що тим більше причинило ся до розширеня звичаю куреня.

Але придивім ся тепер, що могло би бути першою і безпосередною причиною того, що Европейцї взяли ся курити тютюн і заживати табаку. Коли то Індияни робили для оборони від москітів або з якоїсь релїгійної причини і з того переконаня, що то помагає здоровлю, то они бодай мали за собою довголїтний звичай і якусь практику, а відтак і ту природну пристрасть, яку викликувала в них до куреня нікотина, творило, яке знаходить ся в тютюнї. Хто же з Европейців перший раз брав ся до куреня, той мусїв насамперед побороти не аби які трудности, заким привик до тютюну. Таже й нинї хто перший раз бере ся до куреня, не робить того для того, що его потягає нікотина, бо він преці ще єї впливу зовсїм не знає і не навик до неї. Куренє мусїло ширити ся між Европейцями первістно через просте наслїдуванє, котре не питає для чого щось треба робити, а робить просто лиш для того, що хтось другий так робить. Перші Европейцї очевидно лиш наслїдували Індиян для того, щоби опісля, коли прийдуть до рідного краю, могли показати, що они в далеких краях вивчили ся щось такого, чого в Европі ще нїхто не знав.

Подумаймо собі, як би то було, коли би н. пр. тепер у нас ще нїхто не знав куреня, а нараз з'явив ся в містї якийсь чоловік, котрий ідучи улицею держав би в ротї якусь дутку, в котрій би щось тлїло, а він би потягав з дутки від часу до часу дим і випускав з рота цїлі хмари того диму. За ним бігла би певно величезна товпа і дивила би ся, що він такого робить. Полиция на таке збіговиско не дивила би ся спокійно та арештувала би того чоловіка, яко виновника збіговиска і або заказала би ему курити, або може уважаючи его за несповна розуму, віддала би під лїкарский догляд. Але припустім знову, що то не був би звичайний собі чоловік, лиш може якийсь вельможа або якийсь загально знаний чоловік, котрий вернув з далекого сьвіта. І на него так само дивились би люди з великим дивом, але его куренє набрало би в очах людий вже иншого значіня, а тогди вже кождого брала би охота і собі так робити, як він, щоби так само звертати на себе увагу других і відзначати ся від других чимсь незвичайним. Се була перша причина, котра розширила куренє тютюну в Европі а опісля рознесла той звичай по цїлім сьвітї.

Зразу привозили Іспанцї лиш готове, сушене листє тютюну до Европи. Аж ось в 1520 р. привіз якийсь фляндрийский купець з Фльориди цїлі ростини і дарував їх француском послови, Іванови Нікотови, при португальскім дворі. Ніко (Jean Nicot) уважав тютюн за важну ростину лїкарску і посадив его в своїм городї, а щоби его ще більше розмножити, казав він собі ще привезти й тютюнового насїня. В той спосіб став ся Ніко першим плянтатором тютюну в Европі і основателем тютюнового промислу. Він уживав тютюну яко лїку і, як кажуть, вилїчив ним якогось папа з рака в носї. Що то очевидно не був рак і що на ту якусь хоробу певно не тютюн поміг, можна нинї пізнати хоч би лиш з того, що на рака ще до нинї не маємо лїку і що нинї тютюн зовсїм не має нїякого значіня лїкарского. Але в тодїшних часах тютюн набрав через то слави, а то ще більше причинило ся до его розповсюдненя. Ніко дав був насїнє того зїля королевій Катерині з Медічі і від тої пори не називано его инакше як лиш „чудесним зїлєм королевої" або „сьвятим зїлєм" (Herba sano sancta). Аж славний шведский ботанік Лїнне надав ему пізнїйше назву „зїлє Нікота" (Herba Nicotiana), котре він в науці й до нинї задержав.

Чи лїкарі, котрі захвалювали цїлющу силу тютюну, були дїйстно о тім переконані, можна сумнївати ся; але они захвалювали его, бо

а уклад так старанний, що через ту книжку невичайно скоро і красно розвине ся церковний сьпів, чого лиш може Русь собі бажати. Адреса для маючих охоту купити книжку: Ігн. Полотнюк, Станіславів, ул. Собіского ч. 50. —

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 26 падолиста. Президент міністрів др. Кербер предложить палаті послів буджетову провізорию дня 10 грудня. Провізорня має бути тримісячна.

Йоганнесбурґ 26 падолиста. В борбі коло Віллередорп убито команданта анґлійских войск а 3 офіцирів ранено. Відділ зелїзничого полку дістав ся до бурскої неволї. Також инші анґлійскі відділи потерпіли значні страти.

Атени 26 падолиста. Студенти заявили, що вони видадуть ректорови ключі від університету, почім полїция може виступати против осіб, які там ще перебувають, бо то не суть студенти. Вчерашний день минув спокійно.

Медиолян 26 падолиста. Суд присяжних засудив анархіста Людвика Ґранотті'ого заочно на дожизненну вязницю, як спільника Брешї'ого в убитю короля Гумберта.

Берлин 26 падолиста. Вчера вечером предложено німецкому парляментови проєкт закона обіймаючий нову митову тарифу.

Надіслане.

— **(Віденьске товариство огрійниці і добродійности).** З року на рік стає наплив глядаючих помочи в часі зимових місяців до огрійниці, де одержують теплу страву і притулок чим раз більшим, так, що віденьске товариство огрійниці і добродійности лише з найбільшим напруженєм може виповнити всі вимоги. Щоби отже підперти гуманїтарне стремлєнє того товариства, уділило єму ц. к. мінїстерство скарбу дозволу на устроєнє льотерії з льосами па 1 К, котра обіймає 2300 виграних і головну виграну в квоті 40.000 К. а котрої тягненє відбуде ся дня 16 січня 1902.

— **Правдивий, чистий мід** єсть не лиш великим присмаком і здоровою поживою, але також і знаменитим ліком як для старших людий так і для дітий, розуміє ся, уживаниє в міру і відповідно. Але вистерігати ся треба, щоби не купувати меду т. зв. столового, котрий дуже часто єсть лиш мішаниною сиропу з маленькою частию меду. Такий фальшований мід пізнати легко по єго смаку і хто коли їв правдивий чистий мід, а скоштує фальшований, то пізнасть єго зараз по смаку. Такий мід тягне ся звичайно як рідке тісто і не цукроватїє так як мід правдивий. Хто би хотів мати знаменитий мід, нехай напише до П. Корінєвича, ем. учителя в Іванчанах, а дістане у него мід десеровий і курацийний 5 кільо по 6 К. 60 с. франко. До кождого замовленя додає ся даром і оплатно брошурку проф. дра Т Цісельского під заголовком: Własności odżywiające i lecznicze miodu.

то був на тодїшні часи модний лїк. Славний свого часу лїкар Бентеку (Bentekoe) написав був книжку о тютюнї, в котрій каже, що тютюн єсть знаменитим средством для житя і здоровля і варт того, щоби єго що дня уживати. А в книжці о всїляких зілях, друкованій 1656 р. каже ся: „Тото зіле чистить горло і голову, відганяє біль утоми, помагає на біль зубів і на відригуванє, хоронить чоловіка від пошести, губить вуши, лїчить шолуди, та всїлякі задавнені боляки і рани". — Але яко лїк мав тютюн не довго значінє. Можна загально сказати, що около половини шіснайцятого столїтя тютюн яко лїк перестав грати ролю.

Найбільше розширив ся тютюн в середній Европі, именно же в Німеччині підчас трийцятьлїтної війни. До Німеччини занесли єго здаєсь анґлійскі вояки, котрих в 1620 р. прислано пфальцґрафови Фридрихови на поміч. Тих 2000 вояків, що ішли через Голяндию, занеслю всюди, куди переходили, звичай куреня, а найбільше розширили єго в Саксонії, де уже в тім роцї звичай куреня розширив ся був загально. В 1640 р. була перша фабрика тютюну в Нірнберзі.

Але в міру того, як звичай куреня став ширити ся щораз більше, зачали виступати ворожо против него і цїсарі і королї та духовеньство. Передовсім же виступала против него і церков називаючи єго поганим пороком і гріхом. Духовеньство уважало куренє тютюну шкідливим для спасеня душі і виступало на проповідях в церкві против него доказуючи, що не годить ся втягати і випускати ротом дим, бо рот єсть на то, щоби ним входила і виходила безсмертна душа; рот єсть призначений не на дим, але на то, щоби чоловік вдихав ним сьвіжий воздух і величав Сотворителя. Найбільше виступали против куреня католицкі і протестантскі сьвященики. Славний віденьский проповідник Абрагам а Санкта Кляра (Ульріх Меґерлє), котрий мав звичай говорити проповіди так, що нераз цїла церков аж заходила ся від сьміху, казав, що рот курця єсть „комином, котрим чорт лазить". Другий проповідник, Анзельм Гінфауф, сьвященик в Базилеї, говорив до своїх прихожан так: „Коли виджу тоті писки, що курять тютюн, то менї здає ся, що виджу поломінь в пеклї". — Але найострійше зі всїх виступав против куреня Єзуїт Яков Бальде, котрий в 1568 р. видав проповідь против тютюну, в котрій так каже: „Втїкайте від тих огнистих хробів — себ то від курцїв — як голуби від половика. Їх голови мусять висїти в димї як шинки в коминї... Тютюн то погана гадина, що вилїзла з бразилїйского поля". — А вже найбільша брала єго злість, коли говорив о „жінках, що курять і носять при собі коробки з тютюном а навіть пхають в рот цинку. „Коли той дим лїзе в жінку — казав Бальде — то виходить з неї честність. Бо й який то запах від жінки, коли від неї тютюн смердить?"

У Франциї настали були дві партиї; одна виступала против куреня, а друга була за тим, щоби вільно було курити. Обі партиї завізвали богословский виділ в Сорбонї, щоби той рішив справу, але той виділ анї одним анї другим не хотів признати рациї; тодї рішили Єзуїти, що можна курити, скоро того не робить ся „в злім намірі", а лиш длятого, щоби піддержати травленє і спонукувати добрі гадки. Против куреня виступали також папи Урбан VII та Інокентий VII, котрі наказали виключати кождого з церкви, хто би ідучи до церкви курив на дорозї.

(Дальше буде).

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий

З друкарні В. Лозиньского — під зарядом В. І. Вебера. (Телефона число 569).